

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติที่มีความสำคัญมาก คนไทยทุกคนต้องใช้ภาษาไทยในการสื่อสารและแสวงหาความรู้ ด้วยเหตุที่ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติจึงจำเป็นที่คนไทยจะต้องเรียนรู้ เข้าใจ และสามารถใช้ภาษาไทยสื่อความหมายกันได้ดังที่ ฐะปะนีย์ นาครทรรพ และประภาศรี สีหอำไพ (2520: 1) กล่าวไว้ว่า "ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติไทย ความสำคัญของภาษาย่อมมีมากที่สุด เพราะภาษาไทยเป็นเครื่องหมายแสดงความเป็นชาติเป็นเครื่องมือยึดเหนี่ยวหัวใจคนไทยทั้งชาติ และเป็นเครื่องมือติดต่อสื่อสารระหว่างคนไทยด้วยกัน"

นอกจากนี้ภาษาไทยยังเป็นวิชาที่มีความสำคัญสำหรับคนไทยทุกคนที่จะต้องใช้ภาษาไทยเป็นพื้นฐานในการติดต่อสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจ ตลอดจนใช้ภาษาไทยในการศึกษา วิชาการแขนงต่าง ๆ ดังที่ สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์พรรย์ (2523: 3) กล่าวไว้ว่า "ภาษาเป็นเครื่องมือในการศึกษาและแสวงหาความรู้สหวิทยาการสาขาต่าง ๆ" ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงได้ให้ความสำคัญของการเรียนการสอนภาษาไทย โดยกำหนดให้วิชาภาษาไทยเป็นวิชาบังคับในหลักสูตรทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย เพราะการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยเป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษาวิชาการทุกแขนง ไม่ว่าจะเป็นวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ตลอดจนวิชาอื่น ๆ และถึงแม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการจะให้ความสำคัญในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย โดยกำหนดให้วิชาภาษาไทยเป็นวิชาบังคับนั้น แต่ปรากฏว่าการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยระดับมัศึกษานั้นมักจะประสบปัญหาด้านต่าง ๆ ทำให้การเรียนการสอนภาษาไทยมีประสิทธิภาพไม่ดีเท่าที่ควร จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูภาษาไทยควรจะหาวิธีการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในการสอนของตนเพื่อให้การสอนของตนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังที่ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2523: 4) กล่าวไว้ว่า "ความบกพร่องในการสอนภาษาไทยที่สำคัญที่สุดคือการขาดความเอาใจใส่ และความพยายามในอันที่จะค้นหาวิธีสอนที่ได้ผล และการผลตอบรับ"

ไม่ก้าวหน้า" และนอกจากนี้ความไม่สัมฤทธิ์ผลในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยยังขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญหลายประการ ทั้งนี้อาจเกิดจากตัวครูผู้สอน นักเรียน หลักสูตร และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอน และในเรื่องของความไม่สัมฤทธิ์ผลในการเรียนการสอนภาษาไทยนั้น อาจเกิดจากปัญหาต่าง ๆ ดังที่ สุจริต เพียรชอบ (2530: 5-17) ได้กล่าวถึงปัญหาในการเรียนการสอนภาษาไทย ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรไปจากเดิม และครูภาษาไทยจำนวนไม่น้อยที่ไม่มีโอกาสได้เห็นหลักสูตรและจุดประสงค์ของวิชาภาษาไทย ครูจะใช้เพียงแต่หนังสือเป็นแนวทางในการเรียนการสอน ดังนั้นครูส่วนใหญ่จึงไม่เข้าใจหลักสูตรและเนื้อหาวิชาอย่างเพียงพอ จึงทำให้ครูภาษาไทยไม่สามารถสอนให้ครบถ้วนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ และการจัดการอบรมให้ความรู้แก่ครูภาษาไทยเกี่ยวกับหลักสูตรยังจัดทำได้ไม่ทั่วถึง

ปัญหาเกี่ยวกับกลวิธีการสอน ครูภาษาไทยมักจะประสบปัญหาเกี่ยวกับวิธีสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะครูไม่ทราบวิธีการสอน ครูไม่ได้รับการนิเทศอบรมเกี่ยวกับวิธีสอน ครูสอนโดยวิธีบรรยายมากที่สุด มุ่งเน้นเพื่อให้นักเรียนสอบไล่ได้ ไม่ได้มุ่งให้นักเรียนได้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ครูไม่ปรับปรุงวิธีสอนของครู การสอนมุ่งให้ท่องจำอย่างเดียว จึงทำให้เกิดความเบื่อหน่ายเพราะนักเรียนไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรม และเนื่องจากครูภาษาไทยบางคนสอนมาเป็นเวลานาน เคยใช้วิธีการสอนอย่างไรก็สอนแบบนั้นไม่เปลี่ยนวิธีสอน นอกจากนี้ครูยังขาดประสบการณ์และความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะนำมาให้นักเรียนเรียน ครูไม่มีหนังสือและคู่มือครูที่จะใช้ค้นคว้าเกี่ยวกับการสอน ครูขาดสื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการสอน และในการสอนของครูครูไม่ได้คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน ใช้วิธีสอนแบบเดียวกันหมดจึงทำให้เด็กเก่งเบื่อหน่ายและเด็กอ่อนเบื่อหน่ายเพราะเรียนไม่ทันเพื่อน

ปัญหาเกี่ยวกับตัวครู ครูภาษาไทยบางคนไม่ได้รับการฝึกฝนหรือการเตรียมตัวอย่างถูกต้องมาก่อน แต่ต้องมาสอนวิชาภาษาไทย จึงทำให้มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาภาษาไทย ประกอบกับผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของภาษาไทย ครูภาษาไทยจึงไม่ใคร่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร เช่น การไปศึกษาต่อทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้ครูภาษาไทยขาดกำลังใจในการทำงาน ครูภาษาไทยเกิดความเบื่อหน่ายในการสอนไม่รู้จักพลิกแพลงวิธีสอน นอกจากนี้บาง

โรงเรียนมีครูภาษาไทยน้อย ครูบางคนต้องมีชั่วโมงสอนมากทำให้เกิดความเหนื่อย ครูจึงไม่มีเวลาศึกษาค้นคว้า หากความรู้ และวิธีการสอนใหม่ ๆ ทำให้คุณภาพในการสอนด้อยไป และครูภาษาไทยบางคนขาดทักษะในการใช้ภาษาพูดภาษาไทยไม่ชัดทำให้ครูเกิดปมด้อย และนอกจากนี้ครูภาษาไทยบางคนทำตัวเคร่งครัด เจ้าระเบียบ เป็นเหตุให้นักเรียนเห็นครูภาษาไทยเป็นคนคร่ำครึ โบราณ ล้าสมัย และในเรื่องการสอนครูไม่มั่นใจว่าจะสามารถสอนให้ผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรได้เนื่องจากเวลาเรียนภาษาไทยมีน้อย คือ 4 คาบต่อสัปดาห์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ 2 คาบต่อสัปดาห์ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ปัญหาเกี่ยวกับนักเรียน นักเรียนเป็นจำนวนมากมีความคิดว่าวิชาภาษาไทยเป็นวิชาที่น่าเบื่อหน่าย ซ้ำซาก จำเจ การเรียนการสอนไม่น่าสนใจ นักเรียนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อภาษาไทย ไม่สนใจเรียน หันไปสนใจวิชาอื่น โดยคิดว่าภาษาไทยไม่สำคัญ ไม่ต้องเรียนก็พูดได้อยู่แล้ว จึงไม่สนใจที่จะปรับปรุงการเรียนของคนให้ดีขึ้น

ปัญหาเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอน สื่อการสอนเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะช่วยให้การเรียนการสอนของครูและนักเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ครูภาษาไทยไม่เห็นความสำคัญของการใช้สื่อการสอน และครูใช้สื่อการสอนประเภทเครื่องมือไม่เป็น และทางโรงเรียนไม่มีงบประมาณให้ซื้อสื่อการสอน หรือมีแต่หิ้วไปไม่ทำให้ใช้ สื่อการสอนภาษาไทยไม่น่าตื่นตาตื่นใจ และครูภาษาไทยไม่ทราบแหล่งบริการสื่อการสอนที่จะนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน

ปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ปัญหาเกี่ยวกับกลวิธีการสอน ปัญหาเกี่ยวกับตัวครู ปัญหาเกี่ยวกับนักเรียน และปัญหาเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนนั้น ครูภาษาไทยควรจะได้ร่วมมือกันคิดหาวิธีการที่ช่วยกันแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ เพื่อว่าการเรียนการสอนภาษาไทยจะได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สำหรับปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้นั้น เป็นปัญหาที่ต้องอาศัยความร่วมมือกับบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างหลักสูตรซึ่งอาจจะต้องใช้เวลาอันยาวนาน ส่วนปัญหาที่เกี่ยวกับสื่อการสอนนั้นครูภาษาไทยสามารถที่จะแก้ปัญหาได้โดยครูภาษาไทยร่วมมือกับครูในหมวดทำสื่อการสอนต่าง ๆ ในด้านปัญหาเกี่ยวกับกลวิธีการสอนนั้นครูควรพยายามปรับปรุงวิธีการสอนให้ดีขึ้น ทางด้านปัญหาที่เกี่ยวกับผู้เรียนนั้นสามารถที่จะแก้ปัญหาได้คือครูควรปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อวิชาภาษาไทยให้แก่ผู้เรียนในด้านการเรียนการสอน และให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของวิชาภาษาไทย

ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไขวิธีการสอนภาษาไทยเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรวิชาภาษาไทย พุทธศักราช 2521 ซึ่งได้เน้นถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน และที่สำคัญที่สุดคือวิธีการสอนของครูผู้สอนวิชาภาษาไทยให้ได้ใช้สื่อการสอนเพื่อเป็นแรงกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น ตลอดจนต้องการเสริมสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน และต้องคำนึงเสมอว่าประสบการณ์เหล่านั้นต้องมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความคิด ทักษะ และทัศนคติที่ดีซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำวันอย่างแท้จริง และในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์แก่ผู้เรียนนั้น ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนให้ผู้เรียนเกิดความสุขสนุกสนาน ได้ฝึกทักษะหั้งสี่ คือ พูด ฟัง อ่าน เขียน และเพื่อให้การฝึกทักษะได้ผลดีครูจะต้องคำนึงถึงวิธีการสอน และวิธีการสอนภาษาไทยให้สนุกนั้นมีอยู่ด้วยกันหลายวิธี และมีวิธีหนึ่งที่น่าสนใจและน่าจะนำมาใช้ปฏิบัติเพื่อเป็นกิจกรรมประกอบการสอนได้ดีคือ วิธีการใช้เกมและบทบาทสมมุติประกอบการสอน ซึ่งจะช่วยลบลบอุปสรรคในการเรียนการสอน ทำให้การเรียนน่าสนใจขึ้น การนำเกมมาประกอบการสอนนี้ สุจริต เพียรชอบ (2530: 206) กล่าวไว้ว่า "เกมหมายถึงกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความสุขสนุกสนาน ซึ่งมีการแข่งขันกันอย่างมีจุดมุ่งหมายและมีกฎเกณฑ์ ส่วนประกอบสำคัญของเกมคือผู้เล่น จุดมุ่งหมาย และกฎเกณฑ์" และเกมยังเป็นเครื่องมือในการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารอย่างแท้จริง และทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ เพราะเกมต่าง ๆ เช่น เกมฝึกนับตัวเลข เกมเกี่ยวสะกดคำ เกมออกเสียงคำศัพท์ เกมฝึกออกเสียงของคำ เกมแข่งขันจับคู่ตัวละคร เกมหาคำศัพท์ที่มีความหมายเหมือนกัน เกมทายชื่อตัวละครในวรรณคดี เกมแข่งขันเขียนคำ เกมแข่งขันเปิดพจนานุกรม เกมเรียงประโยค เกมคำเป็นคำตาย ฯลฯ เหล่านี้จะช่วยส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของเด็กทั้งทางร่างกาย และสติปัญญา จึงนับได้ว่าเกมมีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนภาษาไทยเป็นอย่างมาก

ความสำคัญของบทบาทสมมุติในการเรียนการสอนภาษาไทยนั้นนับว่ามีมาก เพราะบทบาทสมมุติจะช่วยให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน ผู้เรียนรู้จักตนเองมากขึ้น ผู้เรียนได้รู้จักวิธีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม และฝึกให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ดังที่ ทิศนา แชนมณี (2519: 41) กล่าวไว้ว่า "บทบาทสมมุติเป็นเครื่องมือและวิธีการอย่างหนึ่งที่ใช้ในการช่วยสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องที่เรียน โดยที่ผู้สอนสร้างสถานการณ์สมมุติและบทบาทสมมุติขึ้น เพื่อให้นักเรียนได้แสดงออก

ตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็นและถือเอาการแสดงออกทั้งทางความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้แสดง มาเป็นหัวข้ออภิปรายเพื่อการเรียนรู้" ดังนั้น การนำบทบาทสมมุติมาประกอบการสอนจึงมี ประโยชน์ เพราะช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างทั่วถึง

จากเหตุผลดังกล่าวนี้ การสอนภาษาไทยให้ประสบความสำเร็จและบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร จึงจำเป็นต้องอาศัยวิธีสอนที่มีความแปลกใหม่ เช่นวิธีสอนแบบศูนย์การเรียน วิธีการสอนเป็นคณะ วิธีการสอนโดยใช้บทเรียนโปรแกรม วิธีการสอนแบบทักษะสัมพันธ์ และวิธีการสอนแบบบูรณาการ นอกจากนี้เกมและบทบาทสมมุติก็เป็นวิธีการสอนที่มีความแปลกใหม่เช่นเดียวกัน

ดังนั้นในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นครูภาษาไทย จึงมองเห็นความสำคัญของการสอนภาษาไทย โดยการใช้เกมและบทบาทสมมุติมาประกอบการสอน เพื่อช่วยลดปัญหาในการเรียนการสอน และเพื่อให้การเรียนการสอนน่าสนใจขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเกี่ยวกับการนำเสนอโครงการที่ใช้เกมและบทบาทสมมุติในการสอนวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางเสนอแนะวิธีปฏิบัติไปยังครูผู้สอนภาษาไทย เพื่อที่จะช่วยให้การเรียนการสอนภาษาไทยน่าสนใจและมีประโยชน์ต่อผู้เรียนมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูภาษาไทยและนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เกี่ยวกับการใช้เกมและบทบาทสมมุติในการสอนวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อการนำเสนอโครงการที่ใช้เกมและบทบาทสมมุติในการสอนวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรเป็นครูภาษาไทยและนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การนำเสนอโครงการ หมายถึง การเสนอแนวทางในการจัดและดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมในการสอนภาษาไทย

เกม หมายถึง ระบบการแข่งขันที่มีผู้เล่นตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ผู้เล่นจะต้องเล่นตามกฎเกณฑ์ที่กำหนด เมื่อสิ้นสุดลงแล้วก็จะมีการตัดสินแพ้ชนะ

บทบาทสมมุติ หมายถึง เครื่องมือและวิธีการอย่างหนึ่งที่ใช้ในการช่วยสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องที่เรียน โดยที่ผู้สอนสร้างสถานการณ์สมมุติและบทบาทสมมุติขึ้น เพื่อให้ให้นักเรียนได้แสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็นและถือเอาการแสดงออกทั้งความรู้สึกละพฤติกรรมของผู้แสดงมาเป็นหัวข้ออภิปรายเพื่อการเรียนรู้

วิชาภาษาไทย หมายถึง วิชาภาษาไทยที่เปิดสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ทุกรายวิชา

นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร

ครูภาษาไทย หมายถึง ครูที่สอนภาษาไทย ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร

โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ช่วยให้ครูรู้จักวิธีการใช้เกมและบทบาทสมมุติในการสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและวิจัยต่อไป